

Oikeusministeriölle

sähköpostitse uti.kemppainen@om.fi ja oikeusministerio@om.fi

Lausuntopyyntö VN/13480/2020

Suomen Asianajajaliiton lausunto uutta Bryssel IIa -asetusta täydentävää kansallista sääntelyä koskevasta työryhmän mietinnöstä

Suomen Asianajajaliitto (jäljempänä ”Asianajajaliitto”) esittää pyydettyinä lausuntona seuraavan.

Työryhmän tehtävänä on ollut valmistella Bryssel IIa -asetuksen soveltamisen edellyttämät muutokset kansalliseen lainsäädäntöön. Arvioitavana on ollut myös, onko Suomessa lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanoa koskevia säännöksiä tarpeen tarkistaa, ja tarvittaessa valmistella tätä koskevat lainmuutokset.

Työryhmän mietinnössä on ehdotettu säädettäväksi uuden asetuksen soveltamista koskeva laki. Lisäksi mietinnössä on ehdotettu muutoksia, joilla täsmennetään luvottomasti poisviedyn tai palauttamatta jätetyn lapsen palauttamisesta annetun päätöksen täytäntöönpanon edellyttämiin turvaamistoimiin liittyviä säännöksiä.

Asianajajaliitto katsoo, että ehdotus hallituksen esitykseksi on kokonaisuutena erittäin hyvin valmisteltu sekä perusteltu.

Asianajajaliitto esittää ehdotuksen johdosta seuraavia huomioita ja täsmennyksiä.

Lapsikaappausasioihin liittyvät sovinnot

Työryhmä on pohtinut tuomioistuinsovittelun käyttöä lapsikaappausasioissa. Tästä on keskusteltu yleisemminkin. Ajatuksia on esitetty puolesta ja vastaan. Työryhmä ei päädy esittämään niin sanotun riitojensovittelulain soveltamista lapsikaappausasioihin.

Asianajajaliitto katsoo, että uusia sovintomenettelyitä lapsikaappausasioihin ei tarvita. Sovinnon edistäminen normaalin prosessin puitteissa riittää.

On muistettava, että lapsikaappausasioissa on pyrittävä mahdollisimman nopeaan palauttamiseen lapsen asuinmaahan. Sovittelua voidaan käyttää myös väärin asian pitkittämiseen. Kysymys on usein ensisijaisesti siitä, tuleeko lapsi jäämään asumaan Suomeen vai toiseen maahan.

Mikäli sovinto syntyisi, sen lisäksi vanhemmat myös haluaisivat oikeudellisesti sitovan ratkaisun lapsen tuleviin asumis- ja tapaamisjärjestelyihin. Päätöksen tekeminen hovioikeuskäsittelyn yhteydessä ei välttämättä ole osapuolten eikä lapsenkaan edun mukaista. Palauttamisasiaa käsitellään kovalla kiireellä. Tässä tilanteessa asianosaisille on vaikea hahmottaa, mitä käytännössä tarkoittaisi lapsen jääminen Suomeen – joka useimmiten olisi asian sovinnollinen lopputulos – ja miten ja kuinka usein esimerkiksi tapaamismatkat olisivat järjestettävissä.

Esimerkkinä edellä mainitusta on tapaus, jossa hovioikeuden suullisessa käsittelyssä palauttamisvaatimuksesta luopuminen sovinnollisten tapaamisjärjestelyjen, jotka toisen puolison asuinpaikan käräjäoikeus vahvisti, aikaansaamiseksi johtivat siihen, että palauttamisvaatimusten alkuperäinen esittäjä ei koskaan ole saanut tavata lastaan.

Työryhmä on siten Asianajajaliiton näkemyksen mukaan päätenyt tältä osin oikeaan ratkaisuun eikä ehdota näitä tilanteita varten lainsäädäntömuutoksia.

Palauttamispäätöksen antamisen jälkeiset turvaamistoimet

Lapsen etu edellyttää, että nk. kaappaajavanhempi ei ryhdy piileskelemään lapsen kanssa. Näin on joskus tapahtunut jopa suhteellisen pitkäkestoisesti. Riski piileskelylle täytäntöönpanon ehkäisemiseksi saattaa kasvaa tuomioistuimen antaman palauttamispäätöksen jälkeen.

Helsingin hovioikeus tai korkein oikeus yleensä vain määrää lapsen palautettavaksi ja lähettää täytäntöönpanomääräyksen ulosottomiehelle. Menettely on enimmäkseen toiminut ongelmitta. Ulosottomies arvioi virkavastuulla vaadittavat toimet. Suomessa, jossa tapauksia onneksi on suhteellisen vähän, on useimmiten käytännön palauttaminen sujunut ongelmitta, ja kaappaajavanhempi usein palannut lapsen kanssa vapaaehtoisesti, ulosottomiehen valvomana.

Esityksessä annetaan laintasoisesti mahdollisuus palauttamismääräyksen jälkeisiin turvaamistoimiin. Pykälä on perusteltu ja – toivon mukaan – hyvin harvoin tarpeen.

Huoltolakiin esitetään lisättäväksi uusi 46 a §. Siinä otetaan huomioon lapsen palauttamista koskevan päätöksen täytäntöönpanon erityispiirteet ja korostettu joutuisuusvaatimus.

On myös perusteltua, että turvaamistoimet tilanteessa on keskitetty Helsingin käräjäoikeudelle. Tapauksia on lukumääräisesti vähän, joten keskittämällä saadaan myös kokeushyötyä. Vaihtoehdoksi keskustelussa on esitetty myös Helsingin hovioikeutta, joka ensi asteena antaa palautuspäätöksen. Tältä osin on kuitenkin huomattava, että osan lopullisista palautuspäätöksistä antaa korkein oikeus, hovioikeuden ehkä ensin hylättyä hakemuksen. Asianajajaliitto pitää perusteltuna, että tehtävä annetaan Helsingin käräjäoikeudelle.

Tulisi myös pohtia turvaamistoimien ja täytäntöönpano-ohjeiden lisäämistä hovioikeuden ja korkeimman oikeuden ratkaisuihin, jopa sakonuhkaisesti.

Esimerkiksi Iso-Britanniassa on mahdollista, että asiaa käsittelevä tuomioistuin määrää tarkalleen menettelyn, jopa matkustusaikataulun, lapsen palauttamiselle jo palauttamispäätöksessä.

Helsingissä 22. syyskuuta 2021

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Niko Jakobsson

Suomen Asianajajaliiton pääsihteeri

LAATI

Asianajaja Hilikka Salmenkylä
Asianajotoimisto Juhani Salmenkylä Ky

Suomen Asianajajaliiton lausunnot valmistellaan oikeudellisissa asiantuntijaryhmissä, joiden toiminnassa on mukana noin 120 asianajajaa. Tämä lausunto on valmisteltu perhe- ja perintöoikeuden asiantuntijaryhmässä.